

ANKARA-POLATLI İLÇESİ HAKKINDA BİLGİLER

Yrd. Doç. Dr. Ahmet GÜNDÜZ*

Öz

Bu çalışmada, Ankara-Polatlı ilçesinin tarihi hakkında bilgiler verilerek, 1927 tarihli ilk nüfus sayımında geçen köy isimleri, köylerin etnik kökeni ve bay-bayan nüfus tablo halinde verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Polatlı, Köyler ve 1927 Tarihli Nüfus Sayımı.

Abstract

Information On Polatli District Of Ankara Province

This study gives information on the historical background of Polatli District of Ankara Province and a table presenting the names of the villages included in the first census in 1927 and of the ethnic origins and male-female population of the villages.

Key words: Polatlı, Villages, Census In 1927.

Giriş

A- Cumhuriyet Öncesi Tarihi:

Polatlı ilçesi, İç Anadolu bölgesinin Yukarı Sakarya bölümünde ve Ankara'nın güneybatısında yer almaktadır. Doğudan Ankara, Haymana, batıdan Eskişehir'in Sivrihisar ilçesi, kuzeyden Beypazarı, Ayaş, kuzeybatıdan Eskişehir'in Mihalıççık ilçesi, güneyden Konya İli'nin Cihanbeyli ilçesi ile çevrelenmiştir. İlçe kuzeyden Ankara Çayı'nın ve batıda Sakarya nehrinin oluşturduğu doğal sınırlara sahiptir.¹

Polatlı İlçesi'nin tarihi hakkında çok eskiye ait delil ve belgelere rastlanmamakla beraber² eski bir yerleşim merkezi olarak karşımıza çık-

* Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD Öğretim Üyesi.

¹ Yurt Ansiklopedisi, C. I, s. 637.

² Polatlı 1986 İl Yıllığı, s. 23.

maktadır. İ.Ö. 3000'de kurulmuştur. Polatlı yakınlarındaki Gordium'a ilk yerleşim Bakır Çağında olmuştur. Gordium sırasıyla Hititlerin, Friglerin egemenliği altında bulunmuş, Frig başkenti olmuştur. Gordium Frigler zamanında altın çağını yaşamış, daha sonra (İ.Ö. VII. yüzyılda) Kimmerler tarafından yıkılan Frig Devleti ile tahrip edilmiştir. Bir süre Pers hakimiyetinde kalan Gordium İ.Ö. 331'de İskender komutasındaki Makedonyalılar Gordium'u ele geçirmişlerdir. Böylece Helenistik dönemin başladığını görmekteyiz. Romalılarca ele geçirilen Polatlı kısa bir süreden sonra Bizanslıların hakimiyeti altına girmiştir. Anadolu'daki Türk beyliklerinden biri olan Danişmendliler Polatlı'yı Bizanslılardan alarak yeni bir dönemi başlatmışlardır. Danişmendlilerden sonra Selçukluların hakimiyeti altına giren bölgenin, Osmanlılar zamanında Yavuz Sultan Selim tarafından (1515-1516) ele geçirildi. Bu dönemden itibaren Polatlı, Ankara merkez sancağına bağlı bir köy olarak varlığını devam ettirmiştir.³

Polatlı adının kaynağına baktığımızda, Polat kelimesinin Farsça'dan türediği ve Farsçasının da "Pulat" olduğu anlaşılmaktadır.⁴ Pulati çelik ya da kuvvetli anlamında kullanılmakta olup, -lı ekinin sonradan eklenmiş olduğu muhtemeldir. Polatlı ismi kaynağı konusunda işleri sürülen bir diğer fikir de Frigya krallarından birinin adının "Pulat" olmasından dolayı bu bölgeye Pulat'tan gelen Polatlı adının verilmiş olduğudur. Polat adı konusundaki bir başka görüş ise Eski Polatlı köyünde yaşayan Yakup Ağa'nın ata çok hevesli bir kişi olması, dolayısı ile çevre halkının "bol atlı Yakup Ağa" demesinden gelen ismin sonradan bu bölgeye Polatlı olarak geçmesine neden olmuştur.⁵ Ancak Polatlı isminin kaynağı kesin olarak bilinmemektedir.⁶

Polatlı'ya ait en eski tarihi kayıt Menteşe köyünün 1860 yılında bugünkü Polatlı ilçesinin 3 km güneyinde bulunan Sivritepe eteğinde yerleştiği, daha sonra bugün Zafer Mahallesi olarak bilinen bölgeye taşındığıdır. Günümüzde İstiklal Mahallesi olarak bilinen Eski Polatlı köyünün ne zaman kurulduğu hakkında kesin bilgiler elde edilememiş olmakla birlikte istiklal mahallesi ve Menteşe köyünün Polatlı'nın ilk nüvelerini teşkil ettiği bilinmektedir.

Polatlı kaza teşkilatı 31.7.1929 yılında kurulmuş olup, ilçe merkezi olmadan evvel, son olarak İstanos (zir) bugünkü adıyla Yenikent'e bağlı idi. Ondan evvel idari bakımdan Haymana kazasına bağlı bulunuyordu. Polatlı, kuruluş tarihinde Polatlı adını alarak değişmemiş olup ilk kuruluş yeri olan istasyon civarı da şehir merkezi olarak kalmıştır. Asıl Polatlı tarihi 1892 yılında İstanbul-Ankara demiryolun ilçeden geçmesiyle baş-

³ Yurt Ansiklopedisi, C. I, s. 581; -----; "Polatlı", *Türk Ansk.*, C. XVIII, İstanbul 1960, s. 436.

⁴ Ziya Fükûn; "Pulad Madd.", *Farsça-Türkçe Lügat*, MEB Yay., C. I., İstanbul, 1996, s. 509.

⁵ *Polatlı Ticaret ve Sanayi Rehberi*, Sanayi Odası Yay., Polatlı, 1990, s. 16.

⁶ *Polatlı 1986 İl Yılığ*, s. 26.

lar.⁷ Polatlı, Ankara merkez sancağına bağlı bir köy iken Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda önemli bir rol oynamıştır. Ankara'yı işgale hazırlanan Yunan kuvvetleri Polatlı yakınlarına kadar geldiler geldiler ama ilçe sınırlarından öteye geçememişlerdir.⁸

B- Milli Mücadele Döneminde Polatlı'daki Olaylar:

Türk ordusunun Viyana önlerinden geri çekilmesi Polatlı'da Sakarya Savaşı ile durdurulup düşman geri püskürtülmeye başlayınca Yunanlılar ne yaptıklarını bilmez halde kaçmaya başlamışlardır. Polatlı'ya giremeyen düşman kuvvetleri, Polatlıya yakın köylere, ardından Sivrihisar ve Eskişehir istikametinde zulümlerine başlamışlardır.

14 Eylül günü yunanlılar Demirci ve Koçaş köylerinde götürülebilecek ne varsa götürdüler. Götüremediklerini ise kullanılamaz bir hale getirdiler. Diğer birçok köy gibi Hortu köyünü de talan ederek, kadınların ırzlarına saldırdılar. Kazım Özalp 14 Eylül günü hatırasını şu şekilde nakleder:

"Bugün dürbünle yaptığım tarassutlarda Biçer ve Sivrihisar yolları üzerinde uzun toz bulutlarının yükseldiğini, birçok köylerde yangın ve alev dumanlarının çıktığını görüyordum. Düşmanın kaçarken köyleri yaktığı ve suçsuz halktan intikam almakta olduğu anlaşılıyordu. Mağluplar kaçarken her şeyi yakıyor, yıkıyor, öldürüyor ve nakledebildiklerini beraber götürüyorlardı. Aşil'in evlatları diye teşci edilerek Anadolu'nun ortasında zafer macerasına sürülen mağrurlar maneviyatı kırılmış ve ümitleri sönmüş olarak tahripkâr çeteler halinde perişan bir şekilde geri çekiliyorlardı".⁹

Yunanlıların işgali süresince kasabalarda köylerde zulmün her çeşidini yapmaktan geri kalmayan Yunanlılar özellikle kasabayı tahliye etmek mecburiyetinde kalınca zulümlerini daha da şiddetlendirmekteydiler.¹⁰ Bu cümleden hareketle Polatlı ve Haymana'ya bağlı olan köylerde zulümler yapmışlardır. Örneğin; Kaltaklı, Yeni Mehmetli, Çeltikli, Soğulca, Güzelce kale, Mekik, Şeyh Ahmetli, Sarı Halil köyleri ve Sivrihisar yöresinde ise Demirci, Oğlakçı, Koçaş, Yurma, Nasrettin (diğer adı Hortu), Ayvalı, Bedil ve Kozacı köyleri Yunan zulmüne uğramış köyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.¹¹

Bu köylerden Çekirdeksiz köyü 50 haneli Rumeli göçmenlerinin yerleştikleri bir köydür. İki günde işgal edilen bu köyde tesadüfen bir tele-

⁷ Polatlı 1986 İl Yıllığı, s. 23.

⁸ Yurt Ansiklopedisi, C. I, s. 581.

⁹ Kazım Özalp, Milli Mücadele (1919-1922), Ankara, 1985, C. I, TTK Yay., s. 213.

¹⁰ Kadir Mısıroğlu, Yunan Mezalimi, Sebil Yay., İstanbul, 1968, s. 198.

¹¹ Talat Yazalan, Türkiye'de Yunan Vahşet ve Soykırımı Girişimi (15 Mayıs 1921-9 Eylül 1922), C. II, (Gn. Kur. Bşk. Yay.), Ankara, 1994, s. 4-13.

fon bulunur. O sıralarda Dua Tepe muharebeleri devam etmektedir. Oraların bombalanmasını bu telefona bağlayan Yunanlılar, çoluk çocuk herkesi bir dereye götürüp aç ve susuz bırakırlar. Buralardan sızan kadınlar buğday başaklarını ezerek aralarında paylaşırlarmış. Yedi gün sonra yavaş yavaş kaçan köy halkı geri geldiklerinde evlerini yakılmış bulurlar. Bu köyün yanı sıra Sinanlı, Katranlı, Balçıkhisar ve Şerefli köyünde de benzeri olaylar olmuştur. Haymana'nın Karapınar köyünden gelen köylüler tecavüz, ölüm, Kur'an-ı Kerim'in tahribi gibi daha birçok olay nakletmişlerdir.¹²

Polatlı'nın nüfusuna baktığımızda Cumhuriyetten önceki zamanlara ilişkin kayda değer nüfus bilgileri bulunmamaktadır.

1935 yılından itibaren nüfusu hakkında bilgiler bulunmakta, fakat 1927 yılında yapılan nüfus sayımı hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.

İşte biz yapmış olduğumuz bu araştırmamızda asıl orijinal bilgileri Polatlı'nın 1927 tarihinde yapılan nüfus sayımının sonuçlarını, köy isimlerini ve köylerin ırkî durumunu arşiv belgesine dayalı olarak tablo vermeye çalışacağız.

Faydalandığımız kaynak Ankara Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivinde bulunmakta ve Fon Kodu: 272.65.6.5.4/Tarih: 23 Mart 1972 tarihlidir.

Polatlı Köylerindeki Türk, Tatar, Boşnak, Kürt, Alevi, Müslim Kıpti Nüfusuna Dair İstatistikî Bilgiler¹³

Beyan-ı Mikdar-ı Nüfus	
	<u>Adet</u>
Türk	10.838
Tatar	2.557
Boşnak	312
Kürt	742
Alevi	62
Müslim Kıpti	12
Yekûn-ı Umumî	14.523

İşbu cedvel münderecatı kayda muvafıktır 23 Mart 1927

¹² T. Yazalan, *a.g.e.*, s. 6-8.

¹³ Devlet Arşivleri Genel Müd. Cumhuriyet Arşivi Fon Kodu: 272.65.6.5.4/Tarih 23 Mart 1927.

TABLO

	Köy ve mahalle isimleri	toplam	erkek	bayan	hane	İrk durumu	
1	Kurd Şeyh Köyü	112	56	56	14	Türk	
2	Şehid Ali Köyü	359	163	196	71	Türk	
3	Fevziye Köyü	187	98	89	36	Boşnak	
4	Hisarlı Kaya Köyü	454	212	242	83	Türk	
5	Bah Kuyumcu Köyü	277	125	152	46	Türk	
6	Zir-i Yurtçu Köyü (Aşağı Yurtçu)	114	56	58	19	Türk	
7	Bala Yurtçu Köyü (Yukarı Yurtçu)	173	70	103	35	Türk	
8	Alagöz Köyü	91	34	57	13	Türk	
9	Alçı Köyü	212	98	114	40	Türk	
10	Kötü Oba Köyü = Türk Obası	340	149	191	55	Türk	
11	Malı Köyü Köyü	52	30	22	11	Türk	
12	Bacı Köyü	518	241	277	90	Türk	
13	Poyraz Köyü	383	166	217	62	Türk	
14	Gedikli Köyü	49	22	27	7	Türk	Bir müslüm erkek 3 kptı bayan 2 hane 2
15	Samutlu Köyü	94	50	44	17	Türk	
16	Hacı Tuğrul Köyü	442	198	244	90	Türk	Bir müslüm erkek 4 kptı bayan 3 hane 2
17	Yağmur Baba Köyü	105	41	64	15	Türk	
18	Selimiye Köyü	125	63	62	40	Boşnak	
19	Şabanözü Köyü	481	195	286	135	Türk	
20	Müslüm Köyü	264	107	157	47	Türk	
	Toplam	4.832	2.174	2.658	927		

	Köy ve mahalle isimleri	toplam	erkek	bayan	hane	İrk durumu	
	Nakleden toplam	4.832	2.174	2.658	927	-----	
1	Yağır Köyü	174	84	90	26	Türk	
2	Kara Ahmed Köyü	434	218	216	87	Türk	
3	Güreş Köyü	328	146	182	63	Türk	
4	Hıdır Şeyh Köyü	159	66	93	30	Türk	
5	Girmenç Köyü	123	51	72	66	Türk	
6	İğciler Köyü	193	103	90	26	Türk	
7	Eski Polatlı Köyü	291	152	139	66	Tatar	

8	Üçpınar Köyü	119	60	59	47	Tatar	
9	Ücret Köyü	294	144	150	52	Türk	
10	Ahmet Pınarı Köyü	174	81	93	33	Tatar	
11	Eski Karsaklı Köyü	125	61	64	30	Kürd	
12	Etrek Köyü = Gümüşyaka	78	38	40	19	Türk	
13	Bayburd Köyü = Gündoğdu	58	22	36	17	Türk	
14	Baba Yakup Köyü	94	46	48	20	Türk	
15	Begobası Köyü = Samutlu	215	143	72	52	Türk	
16	Basri Köyü	331	181	150	81	Türk	
17	Beyceğiz Köyü	196	94	102	47	Türk	
18	İstiklal Mah.	153	86	67	27	Türk	
19	Çanakçı Köyü	117	57	60	25	Türk	
	Toplam	8.488	4.007	4.481	1.696		

Köy ve mahalle isimleri	toplam	erkek	bayan	hane	Irk durumu	
Nakleden toplam	8.488	4.007	4.481	1.696	-----	
1 Hacimuslu Köyü	90	40	50	26	Kürd	
2 Deveci Köyü	184	100	84	31	Türk	
3 Şeyh Ali Köyü = Şih Ali	251	58	93	31	Türk	
4 Şerefli Köyü = Türk Şerefli	330	129	201	53	Türk	
5 Sarı Halil Köyü	203	88	115	50	Türk	
6 Tırnaksız Köyü	392	209	183	100	Tatar	
7 Toy Temur Köyü = T. Timur	240	119	121	74	Tatar	
8 Ali Kolan Köyü	62	33	29	14	Alevi	
9 Kara Kaya Köyü	237	128	109	77	Tatar	
10 Kara Yavşan Köyü	298	143	155	67	Tatar	
11 Kızılca Kışla Köyü	92	53	39	18	Türk	
12 Karsaklı Köyü = T. Karsak	99	40	59	25	Türk	
13 Kara Hamzah Köyü	77	40	37	18	Türk	
14 Muhacir Karapınar Köyü	213	96	117	67	Tatar (55)	Kısmen Boşnak 12
15 Kayabaşı Köyü	209	105	104	32	Kürd	
16 Kuşçu Köyü	303	111	192	42	Türk	
17 Kargalı Köyü	221	98	123	61	Türk	
18 Kargalı Medrese Mahallesi	42	19	23	77	Türk	
19 Karakuyu Köyü	230	122	108	65	Tatar	
Toplam	12.161	5.738	6.423	2.551		

Köy ve mahalle isimleri	toplam	erkek	bayan	hane	Irk durumu
Nakleden toplam	12.161	5.738	6.423	2.551	-----
1 Kösele Köyü	189	84	105	38	Türk
2 Kötek Köyü	254	121	133	49	Türk
3 Zafer Mahallesi	267	140	127	64	Türk
4 Macun Köyü	275	150	125	45	Türk
5 Türk Höyük Köyü	33	18	15	16	Türk
6 Çokviran Köyü = Çören	243	120	123	52	Türk
7 Yeni Mehmedli Köyü	318	112	206	68	Kürt
8 Yıldızlı Köyü	117	59	58	18	Türk
9 Yenice Köyü	58	29	29	10	Türk
10 Yüzü Kutlu Köyü	29	12	17	105	Türk
11 Çekirdeksiz Köyü	242	112	130	69	Tatar
12 Tathı Kuyu Köyü	121	61	60	64	Tatar
13 Yassı Höyük Köyü	39	20	19	11	Türk
14 Karaca Ahmed	27	12	15	7	Türk
15 Koca Hacılı Köyü	150	73	77	22	Türk
GENEL TOPLAM	14.523	6.861	7.662	3.090	

Sonuç olarak 1927 nüfus sayımını günümüz Türkçesine çevirerek yayınladık. Bazı köy isimlerinin değişmiş olduğunu gördük.

Bu tarihte toplam 73 köy Polatlı'ya bağlıdır. Bu köylerin ırkı durumlarına baktığımızda 73 köyden 52 adet köy Türk, 4 adet köy Kürt, 12 adet köy Tatar, 2 adet köy Boşnak, 2 adet köy karışık (Türk-Kıpti), 1 adet köy ise Alevîdir. Bu tarihte Polatlı köylerinde 3.090 hanede 7.662 bayan, 6.861 erkek olmak üzere 14.523 kişi yaşamakta olup, bu nüfusun 10.838'i Türk, 2.557 Tatar, 312 Boşnak, 742 Kürt, 62 Alevî, 12 Kıpti-i Müslim** yaşamaktadır.

1997 yılında¹⁴ Polatlı'da 104.203 nüfus, 2000 yılı¹⁵ nüfus sayımında ise 116.500 nüfusu bulunmaktadır. Verilen bilgilere göre 1927-1997 yılları arasında geçen 70 yılda Polatlı'nın nüfusu % 72, 1997-2000 yılları arasında % 11 arttığı görülmektedir.

Kaynakçalar

-----, "Polatlı", *Türk Ansiklopedisi*, C. XVIII, İstanbul, 1960, s. 436.

** Kıpti: Müslüman olmuş çingene demektir.

¹⁴ 1997 Genel Nüfus Tespiti, s. 11-12.

¹⁵ 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı.

1997 Genel Nüfus Tespiti, s. 11-12.

2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı.

Devlet Arşivleri Genel Müd. Cumhuriyet Arşivi Fon Kodu: 272.65.6.5.4/Tarih 23 Mart 1927.

Mırsiroğlu, Kadir, *Yunan Mezalimi*, Sebil Yay., İstanbul, 1968.

Özalp, Kazım, *Milli Mücadele (1919-1922)*, Ankara, 1985, C. I, TTK Yay., s. 213.

Polatlı 1986 İl Yıllığı, s. 23.

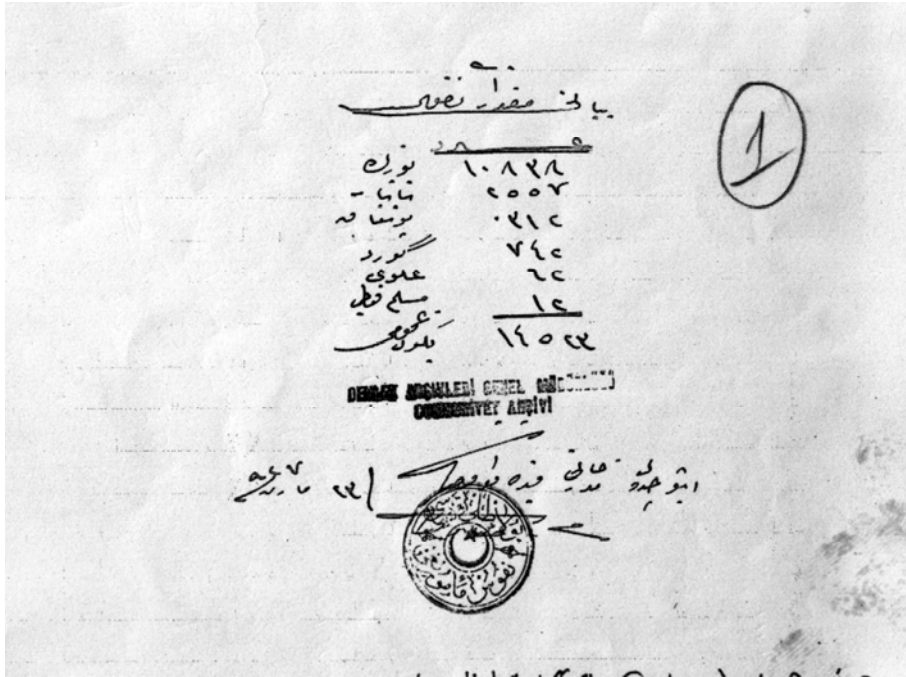
Polatlı Ticaret ve Sanayi Rehberi, Sanayi Odası Yay., Polatlı, 1990.

Yazalan, Talat, *Türkiye'de Yunan Vahşet ve Soykırımı Girişimi (15 Mayıs 1921-9 Eylül 1922)*, C. II, (Gn. Kur. Bşk. Yay.), Ankara, 1994.

Yurt Ansiklopedisi, C. I, s. 581.

Ziya Fükûn, "Pulad Madd." *Farsça-Türkçe Lügat*, MEB Yay., C. I., İstanbul, 1996.

EKLER

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi

272.65.6.5.4, 23 Mart 1927

(Polatlı Köylerindeki Türk, Tatar, Boşnak, Kürt, Alevi, Müslüm, Kipti nüfusuna dair istatistiki bilgiler).

Yıl	№	Adı	Yıl	№	Adı	Yıl	№	Adı
1977	1	...	1977	1	...	1977	1	...
1978	2	...	1978	2	...	1978	2	...
1979	3	...	1979	3	...	1979	3	...
1980	4	...	1980	4	...	1980	4	...
1981	5	...	1981	5	...	1981	5	...
1982	6	...	1982	6	...	1982	6	...
1983	7	...	1983	7	...	1983	7	...
1984	8	...	1984	8	...	1984	8	...
1985	9	...	1985	9	...	1985	9	...
1986	10	...	1986	10	...	1986	10	...
1987	11	...	1987	11	...	1987	11	...
1988	12	...	1988	12	...	1988	12	...
1989	13	...	1989	13	...	1989	13	...
1990	14	...	1990	14	...	1990	14	...
1991	15	...	1991	15	...	1991	15	...
1992	16	...	1992	16	...	1992	16	...
1993	17	...	1993	17	...	1993	17	...
1994	18	...	1994	18	...	1994	18	...
1995	19	...	1995	19	...	1995	19	...
1996	20	...	1996	20	...	1996	20	...
1997	21	...	1997	21	...	1997	21	...
1998	22	...	1998	22	...	1998	22	...
1999	23	...	1999	23	...	1999	23	...
2000	24	...	2000	24	...	2000	24	...
2001	25	...	2001	25	...	2001	25	...
2002	26	...	2002	26	...	2002	26	...
2003	27	...	2003	27	...	2003	27	...
2004	28	...	2004	28	...	2004	28	...
2005	29	...	2005	29	...	2005	29	...
2006	30	...	2006	30	...	2006	30	...
2007	31	...	2007	31	...	2007	31	...
2008	32	...	2008	32	...	2008	32	...
2009	33	...	2009	33	...	2009	33	...
2010	34	...	2010	34	...	2010	34	...
2011	35	...	2011	35	...	2011	35	...
2012	36	...	2012	36	...	2012	36	...
2013	37	...	2013	37	...	2013	37	...
2014	38	...	2014	38	...	2014	38	...
2015	39	...	2015	39	...	2015	39	...
2016	40	...	2016	40	...	2016	40	...
2017	41	...	2017	41	...	2017	41	...
2018	42	...	2018	42	...	2018	42	...
2019	43	...	2019	43	...	2019	43	...
2020	44	...	2020	44	...	2020	44	...
2021	45	...	2021	45	...	2021	45	...
2022	46	...	2022	46	...	2022	46	...
2023	47	...	2023	47	...	2023	47	...
2024	48	...	2024	48	...	2024	48	...
2025	49	...	2025	49	...	2025	49	...
2026	50	...	2026	50	...	2026	50	...

